

نقش هزاره‌ها (شیعیان) در تحولات سیاسی افغانستان

www.ketab.ir

دکتر عبداللطیف نظری

سرشناسه	نظری، عبداللطیف Nazari, Abd al-Latif
عنوان و نام پدیدآور	نقش هزاره‌ها (شیعیان) در تحولات سیاسی افغانستان / عبداللطیف نظری
مشخصات نشر	تهران: میراث شرق، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۲۵۶ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۷۹۸۳-۲۳-۴
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۲۳۹] - ۲۵۴: همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	شیعیان -- افغانستان -- فعالیت‌های سیاسی Shiites -- Political activity -- Afghanistan هزاره‌ها افغانستان -- فعالیت‌های سیاسی Hazaras -- Afghanistan -- Political activity شیعه و سیاست - افغانستان Shi'ah and politics -- Afghanistan افغانستان -- سیاست و حکومت -- قرن ۱۴ Afghanistan -- Politics and government-- 20th century
رده بندی کنگره	BP۲۳۹
رده بندی دیویی	۲۹۷/۵۳۰۹۵۸۱
شماره کتابشناسی ملی	۸۵۷۲۷۹۹
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیا

انتشارات میراث شرق

آدرس انتشارات: تهران، خیابان ساقدوش، خیابان شقاقی، پلاک ۱۲، واحد ۱۷، کدپستی ۱۶۶۵۶۸۷۳۷۸

تلفن ۰۹۱۲۰۶۹۱۸۲۰

info@sharghs.ir

www.sharghs.ir

نقش هزاره‌ها (شیعیان) در

تحولات سیاسی افغانستان

نویسنده: عبداللطیف نظری

حروفچینی: نشر زاگرس موتترال

چاپ، صحافی، لیتوگرافی: زاگرس

چاپ اول: بهار ۱۴۰۱

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۹۸۳-۲۳-۴

فهرست مطالب

۱۱.....	مقدمه استاد انصاری بویر احمدی
۱۱.....	مطالعه جلوه‌ها، تبارشناسی، دیرینه شناسی، و هویت شناسی
۱۵.....	سپاس‌گذاری
۱۷.....	مقدمه
۱۷.....	۱. طرح مسأله
۱۹.....	۲. اهمیت تحقیق
۲۰.....	۳. ادبیات بحث
۲۳.....	۴. فایده تحقیق
۲۳.....	۵. هدف تحقیق
۲۳.....	۶. سؤال اصلی
۲۴.....	۷. فرضیه اصلی
۲۴.....	۸. فرضیه‌های رقیب
۲۵.....	۹. تعریف مفاهیم
۲۸.....	۱۰. سؤالات فرعی

۱۱. روش تحقیق ۲۸

۱۲. سازماندهی پژوهش ۲۹

فصل اول: چارچوب نظری / ۳۱

۱. مفهوم‌شناسی شیعه ۳۳

الف) مفهوم لغوی شیعه ۳۴

ب) مفهوم تاریخی شیعه ۳۶

ج) مفهوم سیاسی - مذهبی شیعه ۳۹

برخی از تعاریف «شیعه» ۳۹

نتیجه بحث مفهوم‌شناسی ۴۴

۲. مفاهیم مترادف شیعه ۴۷

الف) عنوان رافضه ۴۷

ب) اصطلاح امامیه ۵۳

۳. نظریه گفتمان ۵۶

الف) تعریف گفتمان ۵۷

ب) نظریه گفتمان لاکلا و موفه ۵۹

ج) مهم‌ترین مفاهیم گفتمان لاکلا و موفه ۶۱

فصل دوم: آشنایی کلی با هزاره‌ها و اهل تشیع افغانستان / ۷۵

۱. نگاهی مختصر به چگونگی شکل‌گیری تشیع در افغانستان ۷۷

۲. هزاره‌ها؛ نخستین شیعیان افغانستان: پاسخ به یک شبهه سیاسی ۸۱

۳. گرایشهای شیعیان افغانستان ۸۷

۴. گروه‌های قومی شیعیان در افغانستان ۹۱

الف) قزلباش‌ها.....	۹۴
ب) ترکمن‌های شیعه مذهب.....	۹۵
ج) سادات هزاره.....	۹۶
د) گروه قومی هزاره: نقطه مرکزی تشیع.....	۱۰۰
نتیجه بحث قوم‌شناسی شیعه.....	۱۰۴

فصل سوم: مشارکت فعال هزاره‌ها در دوره جهاد / ۱۰۷

۱. سابقه مبارزاتی هزاره‌ها: سهم فعال در استقلال افغانستان.....	۱۰۹
۲. آغاز دوره جهاد و شکل‌گیری گروه‌های هزارگی اسلام‌گرا.....	۱۱۶
الف) سازمان نصر افغانستان.....	۱۱۷
ب) حرکت اسلامی افغانستان.....	۱۲۱
ج) پاسداران جهاد اسلامی افغانستان.....	۱۲۵
۳. مقاومت اسلامی احزاب هزارگی در عصر جهاد در چارچوب نظریه گفتمان.....	۱۲۸
الف) شناسایی فضای تخصیص.....	۱۳۰
ب) بهره‌برداری از موقعیت مکانی و مقطع زمانی.....	۱۳۵
ج) منازعات معنایی.....	۱۳۸
د) بازنمایی متون.....	۱۴۳
ه) کردار اجتماعی گروه‌های سیاسی: برجسته‌سازی و حاشیه‌رانی.....	۱۴۸
۴. تأثیرهای گفتمان مقاومت هزاره (شیعه) در دوره جهاد.....	۱۵۳
الف) توسعه اسلام سیاسی.....	۱۵۳
ب) بازنمایی دشمن مشترک: ایجاد همگرایی میان جنبش‌های مقاومت شیعه و سنی.....	۱۵۹
نتیجه بحث گفتمانی و جنبش‌های مقاومت هزاره در عصر جهاد.....	۱۶۵

۵. هزاره‌ها و دولت مجاهدین ۱۶۶

فصل چهارم: جنبش مقاومت هزاره‌ها در دوره طالبان / ۱۷۳

۱. شکل‌گیری طالبان: بررسی عوامل ظهور و رشد ۱۷۵

الف) ناتوانی دولت مجاهدین در برقراری صلح و امنیت ۱۷۵

ب) سیاست استراتژیک پاکستان ۱۷۸

ج) سیاست منطقه‌ای عربستان و ایده رهبری جهان اسلام ۱۸۲

د) حمایت محتاطانه آمریکا ۱۸۸

۲- تحلیل گفتمانی رویارویی هزاره‌ها با طالبان ۱۹۲

الف) منازعه و خصومت در پرتو غربت‌سازی ۱۹۳

ب) بی‌قراری‌ها و مفصل‌بندی‌های جدید ۲۰۲

ج) نقش مقولات قابلیت دسترسی و قابلیت اعتبار ۲۰۹

نتیجه‌گیری ۲۱۷

کتابنامه ۲۳۹

منابع فارسی و عربی ۲۳۹

منابع انگلیسی ۲۵۲

ABSTRACT ۲۵۵

مقدمه استاد انصاری بویر احمدی

کاوش و پژوهش تاریخ تشیع در افغانستان به ویژه جستار در موضوعات مختلف و ابعاد گوناگون «هزاره‌ها» مقوله‌ای عجیب و دارای رویدادها و راز و رمزهای سر به مهر فراوانی است.

اگرچه شیعیان کم و بیش در بین تمامی جماعات افغانستان، اعم از: تاجیک‌ها، پشتون‌ها، ازبک‌ها، ترکمن‌ها، سادات، قزلباش‌ها، نوستانی‌ها، بلوچ‌ها، عرب‌ها، کشمیری‌ها، مغول‌ها، کیانی‌ها و... حضوری نسبتاً پررنگ دارند اما همه هزاره‌ها شیعه‌اند.

مطالعه جلوه‌ها، تبارشناسی، دیرینه شناسی، و هویت شناسی

تحقیق و بررسی در منابع قدیم و جدید اعم از آثار و تألیفات فرقه‌های مختلف اسلامی تا آثار و سفرنامه‌های مستشرقان، همه نشان از قدرت و اصالت اقوام هزاره^(۱) «شیعیان» در افغانستان دارد. هنگام ورود اسلام به افغانستان،

(۱) درباره اینکه چرا به شیعیان افغانستان هزاره می‌گویند مورخان و صاحب نظرات احتمالات گوناگون داده‌اند از جمله آقای یزدانی چند وجه تسمیه برای قوم هزاره ذکر نموده است.

هزاره‌ها با درک و فهم صحیح از اسلام و پیروی مکتب اهل بیت علیهم‌السلام به عنوان شیعه علی علیه‌السلام، شناخته گردیدند.

هزاره‌ها، بومی‌ترین مردم خراسان خاوری و نخستین کسانی هستند که در صدر اسلام و در زمان خلافت حضرت علی علیه‌السلام، در سرزمین «غور» زندگی سیاسی مستقلی داشته و با رسیدن پیام امام علی علیه‌السلام به آنان، گرایش به شیعه و

- * قبل از اسلام در آن ولایت هزار بتخانه بود که بعد از ورود اسلام بجای آن هزار مسجد و هزار منبر ساخته شده است.
- * عده‌ای گفته‌اند مشهور این است که این مردم را به آن خاطر هزاره گویند که از دسته هزار نفری سپاه مغول بوده‌اند.
- * مرحوم وحیدی فولادیان می‌گوید: هزاره‌ها به این جهت به این نام مسمی شده‌اند که از هزاره‌جات هزار چشمه خوش گوار بیرون می‌آید.
- * عده‌ای می‌گویند: سلطان علاءالدین غوری بعنوان خراج هزار اسب به سلطان سنجر سلجوقی تقدیم می‌کرد.
- * برخی گفته است که سلطان شهاب الدین غوری هزار غلام ترک و تاتار داشته است.
- * بعضی گویند وجه تسمیه هزاره به خاطر این است که سرزمین‌شان دارای هزار نهر، و رود و هزار دره و هزار کوه مرتفع می‌باشد.
- * محمد حیات‌خان افغان می‌گوید: وجه تسمیه‌شان به هزاره آن است که در عصر سلاطین قدیم زابلستان این قوم سال به سال هزار سوار عوض مالیات به قشون شاهی آن زمان تقدیم می‌کردند و اهالی ایران هزاره را بربری و مملکتشان را ملک بربر گویند. (حیات افغانی، ص ۴۵۵).
- * عبدالحی حبیبی می‌نویسد: کلمه هزاره بسیار قدیمی است و اصل آن «هزاله» بوده و به مرور زمان به هزاره تغییر شکلی داده است و در حقیقت مرکب از دو کلمه «هو+زاله» است به معنی خوشدل و خوش قلب می‌باشد و چون مردم این سرزمین پاکدل بوده‌اند از این جهت به این نام مشهور شده‌اند. (حسین علی یزدانی، پژوهشی در تاریخ هزاره‌ها، ج ۱، ص ۱۴۶).

محبت به خاندان عصمت و طهارت پیدا کردند.^(۱)

متابعت و پیروی از اهل بیت علیهم السلام و تشیع هزاره‌ها از چنان عمق و استحکامی برخوردار بوده که طی قرن‌ها، همه نامالایمات آسیب‌های حاکمان مخالف را به جان خریده و ذره‌ای از اصول و اعتقادات خود عقب نکشیده‌اند.

پژوهشگر فرهیخته قربانعلی محقق ارزگانی می‌نویسد: وقتی که فرمان معاویه در رابطه با لعن حضرت علی علیه السلام در سراسر بلاد اسلامی اجرا می‌شد تنها منطقه‌ای که از این فرمان سرپیچی نموده و سرباز زدند منطقه هزارستان «شیعیان هزاره» و حاکمان غور یعنی حاکمان شیعه مذهب افغانستان بودند.^(۲)

کثر الله امثالهم، جزاه الله عن الاسلام اجرا، ادام الله ظله و دامت افاضاته والسلام

علیکم و علی جمیع اخواننا المسلمین فی اقطار العالم ورحمة الله وبرکاته.

انصاری بویراحمدی

(۱) ریشه‌های تاریخی تشیع در افغانستان، ص ۱۲۶.

(۲) همان، ص ۱۲۷.